

1. УВОД

Европске заједнице и Европска унија су настале на основу међународних уговора које су закључиле државе оснивачи и којима су приступиле поједине Европске државе. Једна од могућих дефиниција међународног уговора да је ријеч о споразуму који одржава вољу двије или више држава, а који је закључен у складу са правима и процедурама међународног јавног права. Поред своје иницијалне међународне природе, према правној пракси Суда правде уговори о оснивању врше функцију устава и заједница и успостављају хијерархијски уређен и самосталан правни поредак који се односи како на државе чланице, тако и на појединце.

Изучавање правног поретка Европских заједница се објашњава феноменима без преседана, који су проузроковани процесом Европских интеграција. Први је политички и одражава се у регионалном уједињавању претходно независних држава и нација са дугом историјском традицијом. Други фактор је економски и правни, изражава се кроз оснивање јединственог тржишта праћеног специфичном правном и институционалном надградњом.

Европа је један од најважнијих центара свјетске културе и цивилизације, али је истовремено и историјски гледано поприште највећих сукоба и ратова. Само у нашем вјеку два велика свјетска рата започета на овом простору, разорила су европске државе. Данас постоје локална жаришта и нестабилност (Кипар, земље бивше Југославије). Античка цивилизација је карактеристична по првом покушају рационалног објашњења свијета, постављању човјека у центар интересовања уз жељу да се духовно и физички едификује и оспособи за вршење функција "граду држави", (Атинска демократија).

Насупрот античком повјерењу у човјека, хришћанство инсистира на религијозном вјеровању уз поштовање моралних врједности и канона. Средњи вјек је био снажно обиљежен религијом, а хришћанство је представљало значајан фактор духовног, културног и цивилизацијског јединства Европе које се одражавало кроз тежњу за очување античких тековина путем преписивања списа у хришћанским манастирима, јединственим моралним врједностима као што су религијозност, милосрђе, витештво, успостављање црквеног брака и јачању породице и оснивању првих универзитета под црквеним окриљем у које су долазили учитељи и студенти различитих крајева. Ово духовно заједништво је доприносило превазилажењу феудалне расцјепканости.

Појава капиталистичког начина производње праћена је снажним развојем производних снага, оснивањем нација и јаким државама са свим позитивним и негативним аспектима тог процеса. Модерна капиталистичка држава је омогућила обједињавање привредног простора, већу и савременију производњу, правну сигурност и јачање правног система. Уједињење европских држава у Заједницу са федералном перспективом постаје прави

феномен, с обзиром да је број њених чланица од 1951. Године до данас више него удвостручен.¹

Идеја уједињене Европе некада је била само сан филозофа и визионара. Виктор Иго, на примјер, замишљао је мирне “Сједињене државе Европе” инспирисане хуманистичким идеалима. Сан су уништила два застрашујућа рата током прве половине 20. вијека. Али, иза Другог свјетског рата указала се нова нада. Људи који су се опирали тоталитаризму током рата, били су одлучни да окончају међународну мржњу и ривалство у Европи и изграде основе за одржив мир између претходно непријатељских страна.

У периоду између 1945. и 1950. године, неколицина храбрих државника, укључујући Конрада Аденауера, Винстона Черчила и Роберта Шумана, започела је убјеђивати своје народе да уђу у нову еру. То је значило успостављање новог поретка у западној Европи, који се заснива на заједничким интересима њених народа и нација, и чија ће суштина бити споразуми који осигуравају владавину права и равноправност свих држава.

Роберт Шуман (у то вријеме француски Министар иностраних послова) прихватио је идеју коју је првобитно осмислио Жан Моне, па је, 9. маја 1950. године,² предложио оснивање Европске заједнице угља и челика (ЕЦСЦ). У државама које су некада биле на зараћеним странама, производњу угља и челика надзирала би заједничка власт, тј. “Висока управа”. На практичан, али и веома симболичан начин, сирови материјал рата претваран је у инструменте помирења и мира. Овај храбри и великодушни корак представљао је изузетан успјех. Он је био почетак мирољубиве сарадње између држава чланица Европске заједнице која траје више од половине вијека.

Споразум из Маастрихта из 1992. године, означио је институције Заједнице и проширио спектар њених одговорности, те је као таква рођена и Европска унија (ЕУ). Представници ЕУ напорно су радили у процесу уједињавања Њемачке, након рушења Берлинског зида 1989. године.

Распадом Совјетског Савеза, 1991. године, земље средње и источне Европе су, након деценија живота под ауторитативном влашћу, сасвим природно одлучиле да своју будућност вежу за породицу демократских европских земаља. Међутим, Европа у 21. вијеку још се мора бавити питањима сигурности. Ова питања се никада не смију узети здраво за готово. Сваки нови корак у свјетском развоју носи са собом, не само прилике већ и ризике. ЕУ мора предузети дјелотворне мјере да омогући безбједност за свих својих 25 земаља чланица. Унија мора конструктивно сарађивати са регијама које се налазе одмах иза њених граница, попут Сјеверне Африке, Балкана, Кавказа, Средњег Истока.³

Трагични догађаји од 11. септембра 2001. године, који су се десили у Њујорку и Вашингтону, показали су колико смо рањиви када се ослободе

¹ Слободан Зечевић, “Европска унија”, Београд 2001, стр. 2

² Зечевић Слободан, Европска Унија, Београд 2000, стр.14

³ www.europa.eu.int

силе фанатизма и освете. Институције ЕУ важан су фактор трајног мира и безбједности на великом подручју планете. Међутим, неопходно је да ЕУ заштити своје војне и стратешке интересе, сарађујући са својим савезницима, поготово НАТО савезницима, те развијајући јединствену Европску безбједносну и одбрамбену политику (ЕСДП).

Феномен европске културе полази од термина култура. Култура је збир тешко разумљивих ријечи сакривених у књигама, умјетничке слике које се посматрају у музеју, цркве и историјске знаменитости. Све то чини културу, али не и једино. Културом се сматрају пјесмице које се науче у вртићу, музика с радија, начин одијевања, игре с вршњацима, храна и начин употребе прибора за јело. Осврнемо ли се, уочићемо да многа дјеца пјевају пјесме налик нашим, слично се одијевају, хране и понашају. Све наведено, заједно уз писану ријеч, историјске знаменитости, умјетност, тежње и вриједности, чини културу одређеног народа. Ако Европу упоредимо са заједничком кућом, тада ћемо додати да се њеним раскошним собама дивити читав свијет.

КЊИЖЕВНОСТ И НАУКА

Покушајмо замислити голему кућу. Чак ни велике париске, лондонске и берлинске библиотеке не чувају сва европска дјела настала током многих вијекова. Романи, епови и драмска дјела те расправе о филозофији, медицини и умјетности чине значајну књижевну баштину читавог човјечанства.

УНИВЕРЗИТЕТИ

Вриједност и значење европске културе потврђује се универзитетском традицијом. Најстарији европски универзитет основан је 1119. г. У Болоњи. Остали, тј. Оксфорд, Кембриџ и Сорбона, цијењени су у читавом свијету. Културна размјена омогућује упознавање њихове драгоцјене баштине.

УМЈЕТНОСТ И МУЗЕЈИ

Милиони туриста обилазе европске градове. Шетају венецијанским улицама, диве се фирентинској катедрали, умјетничким сликама париског Лувра те римским и берлинским збиркама савремене умјетности. Посебно је узбудљива историја о умјетничкој баштини расутој по мањим европским градовима.

МУЗИКА

Верди, Бетовен, Моцарт и остали европски композитори цијењени су у читавом свијету. Признати су и велики музички оркестри, тј. Лондонски симфонијски оркестар те Берлинска и Бечка филхармонија. Но, Европа се не истиче само класичном музиком. Наиме, Битлси и Ролинг Стонси прославили су се широм свијета.